

HISTÒRIA

Intervenció en l'acte de lliurament dels premis de 2010⁽¹⁾

Per Albert Compte Freixenet

1. Fins l'acte de lliurament de premis de 2012, Albert Compte adreçava unes paraules als alumnes que havien participat en la convocatòria i a les seves famílies i acompanyants. Era una oportunitat per reflexionar sobre l'ensenyament i la recerca, i també per aconsellar els joves estudiants de secundària. El 13 de juliol de 2010, a la sala de plens de l'Ajuntament de Figueres, planteja la necessitat de treballar les fonts, imprescindibles per a la recerca.

DOI: 10.2436/20.8010.01.143
AIEE, Figueres, 44 (2013), pàg. 547-553

He de començar per donar les gràcies per la vostra assistència, tant a les autoritats com als amics de l'Institut d'Estudis Empordanesos que m'acompanyen a la taula, com els que us trobeu aquí davant, molts de vosaltres probablement per primera vegada. Per a molts de vosaltres, en efecte, és la primera vegada que assistiu a aquest acte de lliurament dels premis a la recerca sobre temes històrics i socials que porten el meu nom i que no tenen cap altra finalitat que estimular els estudiants de secundària a fer quelcom més que escoltar les explicacions dels professors o intentar assimilar les informacions que ofereixen els llibres o, cada vegada més, els ordinadors. En definitiva, iniciar-vos en el que sol anomenar-se la investigació o la recerca.

He dedicat molts anys de la meua vida a l'ensenyament en el nivell en què ara us trobeu vosaltres, l'ensenyament mitjà o secundari, si bé fa molts anys que n'estic apartat per la jubilació, i que aviat haureu d'abandonar, probablement, per passar a la universitat. Els meus contactes directes amb el vostre món escolar són ara escassos i, en conseqüència, poca cosa puc adreçar-vos que us serveixi de profit. Poca cosa d'un món del qual en tinc notícies, unes positives, altres no tant, gairebé sols a través de professors, la major part dels quals han estat alumnes meus.

M'és inevitable, llavors, recordar i comparar el meu institut, el veterà Ramon Muntaner, del qual potser alguns en sou o heu estat alumnes, que fou el darrer on vaig exercir (havia estat abans a Lleida i a Cartagena) i on hi he passat la major part de la meua activitat docent. El temps en què a Figueres només existia un sol institut i a la resta de la província n'hi havia un altre, el de Girona. Un temps en què, després d'acabar el curs, els professors havíem de seguir per examinar una elevada quantitat d'alumnes lliures procedents de col·legis particulars o de les escoles dels pobles on els mestres impartien els primers cursos.

Ho recordo, i no solament per adonar-me de les grans diferències entre llavors i ara, sinó també per les grans similituds que encara resten. A fi de comptes, els estudiants d'avui, en el fons, no sou molt diferents dels del meu temps, i els professors tampoc no veig que hagin canviat gaire. Es queixen que costa més de mantenir l'atenció de l'alumnat i que no sempre troben prou col·laboració en els pares. Però deixant a part els mitjans didàctics, molt millors que els del meu temps, no hi veig gaire diferència, ni en els continguts, ni en els objectius, que són donar-vos uns coneixements suficients per comprendre el món on viviu i preparar-vos per a coneixements més específics, els que seguireu una carrera.

Hi ha una cosa, però, que està canviant a millor respecte als meus temps: una major implicació de l'alumne en el treball de classe. És a dir, no limitar-se a rebre informació, per altra part indispensable, sobretot en una edat en què un es comença a obrir a la vida, rebre-la i assimilar-la, sinó aprendre a buscar-la pel seu compte i treure'n el fruit corresponent, és a dir, la investigació o recerca. No només rebre i captar, sinó elaborar i crear.

I penso en els meus anys de batxiller, amb la classe magistral i el llibre de text gairebé com a úniques referències, però insuficients malgrat haver tingut alguns magnífics professors, com, per exemple, aquí a Figueres, i durant la guerra, en el darrer curs de batxillerat, Joaquim Serra, de Filosofia. I el mateix passava a la universitat. Us citaré un exemple ben puntual. A la classe de Prehistòria, moltes vegades vàrem pujar al Museu d'Arqueologia de Montjuïc per fer pràctiques, tot i que el professor, un bon professor a classe, a més de director del museu, era l'encarregat de les excavacions d'Empúries.⁽²⁾ Existien, doncs, bons professors i bons textos, i altres de mediocres, com passa ara. Però excepte casos esporàdics, per exemple, el mestre del gran historiador Jaume Vicens Vives, Antonio de la Torre, el contacte amb les fonts del coneixement, en el nostre cas les anomenades fonts històriques, documents i restes, era molt escàs.

El premi al qual heu optat es va crear precisament per posar remei a aquestes maneres unilaterals d'ensenyar, per acostar l'estudiant a l'objecte d'estudi, per conduir-lo de l'explicació del professor i la memorització del text als materials bàsics, als originals, podríem dir, d'on provenen una i l'altra.

Avui teniu a mà molts mitjans d'informació, potser massa. Teniu accés amb rapidesa i facilitat a moltes xarxes de coneixement que us proporcionen

2. Martín Almagro Basch.

respostes a gairebé tot el que demaneu. Disposeu de bones eines, però cal saber aprofitar-les.

En primer lloc, no tota la informació és fiable. Parlant amb la gent, gent de tota mena, alguns d'ells de nivell professional elevat, m'adono, i a vosaltres us deu passar el mateix, quants errors o inexactituds són tinguts per veritats segures. Potser en el meu cas, com a historiador, amb un objecte d'estudi que no existeix, que ha desaparegut, el passat, he de ser més exigent en el maneig de la informació, és a dir, les fonts històriques, tant les documentals, com les historiogràfiques o les restes materials. Tots hauríem de ser molt cautes en l'acceptació del que ens expliquen, tant respecte el passat, el meu objectiu professional, com el present.

En Història, solem distingir dos tipus de fonts, i el mateix pot aplicar-se a la majoria de les ciències socials, i, fins i tot, a *grosso modo*, en la nostra vida diària de relació. Per començar, el que en diem els documents i les restes materials, úniques fonts objectives: una partida de naixement, una llei, un cens, etc. Poden contenir errors, sobretot de transcripció, però hi ha pocs dubtes que les notícies que ens aporten reflecteixen, amb un notable grau de certitud, la realitat exposada. I el mateix pot dir-se de les restes materials, des d'un mur soterrat a un vestit, una cassola o uns ossos. Fa molt poc acabo de llegir el resultat de l'examen en laboratori d'unes restes òssies trobades a tocar la basílica de Castelló d'Empúries, i que han donat per resultat ser d'una noia de 18 a 20 anys, datada entre mitjan segle VII i final del segle següent, el que significa que les restes corresponien a un poblament probablement anterior a la invasió musulmana o dintre ja d'aquesta. Una sola troballa, que sembla insignificant, però d'una transcendència extraordinària en confirmar-nos, sense cap dubte, el poblament de l'actual vila castellonina en una etapa molt anterior a la que fins ara coneixíem, el segle IX. En segon lloc, tenim les fonts historiogràfiques o narratives, en què ens conten, narren o expliquen tots aquells que han intentat donar testimoni del seu temps o de temps passats, sempre subjectives, en menor o major grau fiables, però sempre menys que les documentals o arqueològiques.

En resum: buscar la informació, analitzar-la (és el que els historiadors anomenem la crítica externa i interna) i, finalment, transformar tot aquest material, la matèria primera pròpiament dita, en el treball elaborat. Aquestes són les operacions que heu portat a terme i que, per tant, coneixeu molt bé. Perdoneu que m'hagi entretingut en aquestes generalitats que, repeteixo, tots coneixeu i que representen la base, el punt de partida, de la investigació en una de les més destacades ciències que és la Història.

Us felicito per haver donat aquest primer pas dintre l'àmbit de la recerca científica, en el vostre cas dintre de les ciències socials. Suposo que no us ha estat fàcil, tant pel fet de comportar un tipus d'estudi, de treball, més o menys nou per a vosaltres, com per haver hagut de compartir-lo amb les altres matèries del curs escolar. Us ha estat, potser, una mica carregós, però no dubto que també us haurà estat gratificant en el sentit d'haver-vos obert els ulls a una nova manera de treballar en el camp de la ciència i de la cultura en general.

Us felicito a tots de la mateixa manera, tant als premiats, com als que no ho heu estat, pel vostre esforç, per la vostra paciència, pel que significa saber ordenar el temps entre la classe i l'arxiu o la biblioteca, o el treball de camp o l'entrevista, en fi, tot el que el treball ha calgut.

Com a cloenda, no desitjo res més que seguiu per aquest camí. El món actual, i sobretot la nostra civilització occidental, que sembla mig adormida en el, ara més problemàtic, benestar, necessita i necessitarà, cada vegada més, gent responsable com vosaltres, que cregui que treballar i, sobretot, fer la feina ben feta, també és compatible amb l'oci i el divertiment. Una forta enhorabona a tots plegats.

MISSATGE D'ALBERT COMPTE, 2013³⁾

Benvolguts amics,

He de començar per donar-vos les gràcies per la vostra presència en aquest acte que, encara que no representa sinó un de tants que segueixen sostenint el nostre patrimoni cultural, no deixa de tenir per a mi un significat especial.

Sento que l'estat de la meua salut no em permeti acompanyar-vos personalment i m'hagi de limitar a aquestes quatre ratlles que no tenen altra finalitat que expressar la meua compenetració amb l'acte públic.

Es tracta, doncs, d'un simple missatge de companyia després de tants anys ininterromputs de concessió dels premis que porten el meu nom.

Sobre, així, totes aquelles consideracions i reflexions que normalment acompanyen aquesta categoria d'actes: la conveniència d'un nou tipus de coneixement basat més en el contacte directe amb la realitat circumdant i de

3. Llegit per Helena Compte en l'acte de lliurament dels premis a la sala de plens de l'Ajuntament de Figueres el 25 de juliol de 2013.

la documentació original que en les explicacions professionals, llibres o, en l'actualitat, en la cada dia més complexa xarxa de mitjans audiovisuals.

Em limitaré, doncs, a felicitar tots els participants, tant els guanyadors, com els que no han guanyat, pel vostre esforç i dedicació, més encara tenint en compte la simultaneïtat amb un curs escolar ja prou carregat per les matèries dels programes oficials i la preparació de la selectivitat, i a recordar-vos que el valor d'una feina resideix més en l'entusiasme i l'empenta que un hi dedica que en els sempre imprevistos, i no sempre fàcils de valorar, resultats.

Estic segur que aquest nou pas us haurà posat en contacte amb uns nous mètodes i unes noves maneres de fer en el camp de les Ciències Socials, que és la parcel·la delimitada, en el nostre cas) i haurà estat, per a vosaltres, un autèntic descobriment en tant que us haurà posat davant una mena de material i una manera de tractar metodològicament les fonts que, amb tota probabilitat, mai no us hi havíeu enfrontat.

No puc, tampoc, deixar de valorar la presència dels representants de les nostres institucions cíviques i culturals que ens estan, i cal dir-ho, hi han estat sempre, fent costat. Un suport imprescindible avui i sense el qual el món cultural es veuria ofegat.

I, per acabar, vull desitjar-vos continuïtat en la feina que acabeu d'iniciar amb aquestes vostres monografies que, encara que no us ho acabeu de creure, han entrat ja a formar part del que en diem el nostre llegat cultural.

Esforç, continuïtat i honradesa de la feina ben feta, malgrat que aquests valors no sempre estiguin de moda, espero que segueixin dirigint els vostres camins professionals, com ho han fet fins ara.

Moltes gràcies!

